

KATARZYNA MUSIAL

© **DUX, DUX 1448**, 2018

Nagranie zrealizowano w sali koncertowej Europejskiego Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach 25–27 września 2017 r.

Recorded at the Concert Hall of the Krzysztof Penderecki European Centre for Music in Lusławice, 25th–27th September, 2017.

MAŁGORZATA POLAŃSKA-SZOSTAKOWSKA, MARCIN GUZ

Reżyseria nagrania | Recording supervision & sound engineering

ANNA NOWAK

Konsultacja muzyczna | Music consultation

MICHAŁ SZOSTAKOWSKI

Montaż, mastering | Editing, mastering

JANUSZ PASZEK

Strojenie fortepianu | Piano tuning

MICHAŁ KUBICKI, ALEKSANDRA DRZYMAŁA

Tłumaczenia | Translations

ROMAN HRYCIÓW

Zdjęcia | Photos

KRZYSZTOF KUBICKI

Projekt graficzny | Graphic design

RAFAŁ DYMERSEKI

Skład | Page layout

MARCIN TARGOŃSKI

Redakcja | Editor

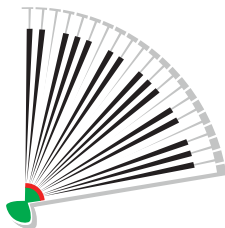

DUX Recording Producers

Morskie Oko 2, 02-511 Warsaw, Poland | www.dux.pl, e-mail: dux@dux.pl

My Spanish Heart

KATARZYNA
MUSIAL
PIANO

Spanish music has captured the collective imagination of music lovers for many centuries. This is true not only of the extremely rich tradition of *cante flamenco*, which is steadily gaining in popularity worldwide, but also of musical forms that can be heard in the most prestigious concert halls. Spanish music owes its popular appeal primarily to its strong bonds with the diverse folklore of the Iberian Peninsula. The second half of the 19th century saw the emergence of the late-Romantic national schools in European music. From that time onwards, Spanish composers consciously drew on indigenous musical traditions with roots in the country's turbulent, multi-cultural history. Echoes of Arabian, Sephardic and Gypsy influences, in conjunction with the Western European tradition (of which Spain has always felt it was a part), constitute a highly interesting component. The influence of French music, notably by Impressionist composers, was particularly strong: the raw and exceedingly emotional Spanish folk music seemed to fit surprisingly well with the refined sound idiom and freely-elaborated forms of expression of French Impressionists, liberated from classical conventions. Each of the great Spanish masters employed these French inspirations in a different way. Below we present brief profiles of the composers whose music is featured on this CD.

Isaac Albéniz (1860–1909) was one of the most prominent figures in the creation of the Spanish national school. Trained as a pianist from an early age, he displayed a rare gift for virtuosity. His early compositions, written in the tradition of

romantic salon music, served to demonstrate the performer's virtuoso skills. The inspiration of Spanish folk music proved to be a fresh stimulus for Albéniz as a composer. In the 1880s, he met the musicologist and folk-song collector Felipe Pedrell, who was fascinated by the national idiom in Spanish music and whose personality exerted a tangible influence on many Spanish composers (including Granados and de Falla). It was under Pedrell's influence that Albéniz embarked on a new path. In 1886, he wrote ***Suite española No. 1, Op. 47*** (*Spanish Suite*), a musical journey through Spain, in which a lyrical timbre blends with a lively pulse, taken directly from local taverns and dance halls. Albéniz was keen to experiment with rhythm, using such devices as *jaleos* (hand clapping), *taconeos* (heel stamping) and *golpe* (rapid finger strokes on the wooden rim of the guitar). Even though these are stylized dances, the character of their original source is fully present. The composer also demonstrates the incredible ease with which he moves from one mood to another within the space of a short piece, as can be heard in *Sevilla*, included on this recording.

Ten years later, Albéniz penned the highly popular ***Cantos de España, Op. 232*** (*Chants d'Espagne – Songs of Spain*): a spectacular suite! With its references to actual places in the titles of individual works, it represents another journey into the world of Spanish folklore. This CD features two parts of the suite: ***Córdoba*** and ***Seguidillas***. This music harks back to the *cante jondo* (deep chant), which lays at the roots of the music of the Iberian Peninsula. It also employs the rhythms of the *seguidilla*,

a popular dance which is accompanied by guitars and castanets. Albéniz was very fond of the guitar, and some of his pianistic textures imitate this instrument. In addition, thanks to his sophisticated use of timbre, influenced by French impressionism, his piano music is like a cosmos in miniature, with a whole range of colours.

Enrique Granados (1867–1916), a composer who won high esteem outside of his homeland, was also fascinated by his nation's folk heritage. Like Albéniz, he explored the rhythms and idioms of Iberian music but in a less obvious and direct way. The folk elements in his music manifest themselves in very complex polyrhythmic structures and modal scales. Granados developed his style based on piano music of the preceding decades, albeit filtered through the composer's own imagination, influenced by Spanish folk music. His piano miniatures contain a deeply lyrical element, as can be heard in the ethereal ***Danza de la rosa*** from the cycle ***Escenas poéticas*** (1912). ***Danzas españolas***, penned between 1892 and 1900, is a wonderful work of incredible melodic scope. This CD features two of the dances. ***Oriental*** is an evocation of the exotic culture of the Moors and Gypsies, who inhabited Spain for centuries. Filled with compelling charm and exuding the mood of the Orient, the music seems to transport the listener back in time. The more popular ***Andaluza*** is renowned for its sensuous melodic line and fragmented accompaniment that imitates the rebec, an Arabian instrument. Oft-repeated rhythmic accents bring to mind the picture of a Gypsy dancer's hand-clapping (*palmas*).

The third composer whose name is associated with the Spanish national school is **Manuel de Falla (1876–1946)**. Like Albéniz, he ventured beyond instrumental music and into the world of opera and ballet. He studied in Paris, and the music of Claude Debussy and Maurice Ravel exerted a certain influence on his artistic development. But it is the spontaneous Spanish element that is the true hallmark of de Falla's music. Chopin was also an important model for him throughout his life, notably the Polish composer's way of transforming folk music by incorporating its elements into a fully shaped, mature musical idiom.

In 1914–1915, de Falla wrote the first version of the ballet ***El amor brujo*** (*Love the Magician*), based on a gloomy story exploring a popular Gypsy folk theme: the ghost of a dead person haunting its living relatives. The music – with its ornamented chromatic idiom, melodic writing displaying a deeply emotional modal character – breathes the atmosphere of Andalusia. In this respect, de Falla decidedly outdistanced Ravel, his mentor, whose music is by far more stylized and removed from the source of folkloric inspiration. The ballet gained in popularity, and de Falla revised the score several times for various groups of instruments. In 1925, he penned a four-part suite for piano, of which the present CD features its two most popular pieces: ***Danza ritual del fuego*** (*Ritual Fire Dance*) and ***Danza del terror*** (*Dance of Terror*). There is an interesting story linked to the creation of the piano version of *El amor brujo*. One night, de Falla took the famous pianist Arthur Rubinstein to see the ballet production. Rubinstein was so impressed by the *Ritual*

Fire Dance performed by Pastora Imperio that he asked the composer for a score so that he could arrange it for piano. De Falla modestly expressed his doubt, arguing that such a version would not be spectacular enough. However, after Rubinstein performed the work as an encore at his recital shortly afterwards, the audience rose to its feet in admiration. "I had to play the piece three times," Rubinstein recalled.

In 1918–1919, de Falla wrote ***El sombrero de tres picos*** (*The Three-Cornered Hat*), a comic ballet in one act, with a libretto inspired by a Gypsy legend. It was commissioned by Sergey Diaghilev, who, fascinated by the pantomime *The Magistrate and the Miller's Wife*, wished to have a longer ballet based on the same story. *The Three-Cornered Hat* consists of four scenes inspired by Andalusian music. ***Danza del molinero*** (*Dance of the Miller*), which is included in this recording, is a variation on a *farruca*, a form of *flamenco* dance, traditionally performed only by men.

Joaquín Turina (1882–1949), a little younger than Albéniz, Granados and de Falla, is often placed alongside these household names on the musical map. A pianist and a music theorist, he was fascinated by the music of Albéniz and the French Impressionists. The hallmarks of his works are characterized by elements of lyricism and sound-painting, though there is no lack of vivacious temperament inspired by Andalusian folklore. References to the romantic tradition can be seen in a certain predilection for the music's programmatic and narrative character, as well as for enlivening aural images.

Virtuoso elements figure prominently in Turina's piano music. ***Danzas gitanas, Op. 55*** (*Gypsy Dances*), written in 1930, exhibit influences of more modern trends regarding the harmonic writing, coupled with echoes of Gypsy music from Andalusia. With its lively, violent expression, the piece represents yet another aspect of the highly diverse panorama of Spanish music.

Federico Mompou (1893–1987) was a Catalan composer who achieved popularity mainly on account of his piano music. His most important source of inspiration is the folklore of his beloved Barcelona. Mompou was also influenced by the music of Chopin, Debussy, Fauré, and above all Erik Satie. He had a particular admiration for Satie's piano miniatures: Mompou also had a special liking for delicate, intimate small-scale forms. Instead of focusing on musical development, he was fond of ostinato figures that imitated the sound of bells, which he may have remembered from his childhood (his mother's family ran a bell foundry).

The four compositions on this CD, one of which is dedicated to Arthur Rubinstein, come from the collection ***Cançons i danses*** (*Songs and Dances*), which took Mompou almost sixty years to complete (1921–1978). All the compositions are extremely atmospheric, filled here and there with melancholy and elsewhere with vigor and joy, although they remain somewhat static. Wilfrid Mellers pointed out their affinity with Chopin's mazurkas, probably because of the wistful nostalgia both composers experienced as exiles in Paris. Mompou's pieces contain numerous quotations

from Catalan music, whose melodic lines, while sometimes very simple and naive, are nevertheless full of charm. Mompou is said to have liked going for walks in the coastal district of Barcelona and listening to children singing: perhaps their songs inspired him to compose these pieces.

The richness of Spanish music seems to be boundless. Each piece on this CD offers a glimpse of its diversity, testifying to the incredible vitality of this extraordinary culture.

Agnieszka Jez

La musique espagnole fascine l'imaginaire collectif des mélomanes depuis des siècles, qu'il s'agisse du *cante flamenco*, d'une richesse extraordinaire dont la popularité est sans cesse croissante à l'échelle de la planète, ou encore d'autres formes musicales interprétées dans les plus grandes salles de concert. L'attrait de la musique espagnole provient notamment de ses liens étroits avec le folklore extrêmement divers et riche de la péninsule ibérique. À partir de la deuxième moitié du 19e siècle, alors que se développent les écoles nationales du romantisme tardif en Europe, les compositeurs espagnols font sciemment référence à la musique traditionnelle, enracinée dans l'histoire troublée et multiculturelle du pays. Les influences arabes, séfarades ou roms en sont une composante très intéressante ; s'y ajoute la tradition de l'Europe occidentale, dont l'Espagne se voulait partie prenante. Les liens avec la musique française, notamment avec les compositeurs impressionnistes, sont particulièrement étroits. La musique folklorique espagnole, simple et empreinte d'émotions,

s'harmonise admirablement bien avec la sonorité impressionniste française, sophistiquée et libérée des conventions classiques. Cependant, tous les grands maîtres espagnols ont combiné les deux écoles à leur façon. Découvrons qui sont ces grands compositeurs dont certaines des œuvres se trouvent sur ce CD.

Isaac Albéniz (1860–1909) est l'un des compositeurs qui a le plus contribué à la création d'une école nationale espagnole. Dès sa jeunesse, il apprend le piano et fait preuve d'une grande virtuosité. Ses premières compositions, ancrées dans la tradition des salons romantiques, mettent en valeur cette qualité. L'inspiration qu'il puise dans la musique folklorique espagnole s'avère stimulante. Durant les années 1880, il fait la connaissance de Felipe Pedrell, un compositeur fasciné par le courant national de la musique espagnole dont la personnalité musicale aura une grande influence sur l'œuvre des compositeurs espagnols (notamment Granados et de Falla). Cette influence transforme complètement les compositions d'Albéniz. C'est à cette époque que

la **Suite española n° 1 op. 47** est créée (1886) : il s'agit d'un voyage musical à travers l'Espagne, où le lyrisme se mêle aux pulsations vibrantes de la danse, venues directement des auberges et des salles de danse. Albéniz expérimente volontiers avec le rythme, notamment au moyen de battements de mains (*jaleos*), de claquements de talons (*taconeos*) ou de battements rythmiques des doigts sur la caisse de résonance de la guitare (*golpe*). Bien qu'il s'agisse de danses stylisées, cette musique conserve les caractéristiques de ses origines : la danse. L'agilité avec laquelle le compositeur change d'atmosphère dans une œuvre aussi courte que **Sevilla** est extraordinaire.

Dix ans plus tard, une autre composition connaît un immense succès : les **Cantos de España op. 232** (*Chants d'Espagne*). C'est une sorte de suite captivante ; le titre de chaque pièce fait référence à une musique particulière ou à un endroit spécifique de l'Espagne si bien qu'elle nous fait voyager dans l'univers folklorique espagnol. Ce CD présente deux pièces de la suite : **Córdoba** et **Seguidillas**. Albéniz puise dans les racines de la musique de la péninsule ibérique, *cante jondo*, et reprend le rythme de la séguedille, une danse populaire accompagnée de guitare et de castagnettes. Albéniz apprécie beaucoup la guitare, et certains de ses thèmes trouvent leur origine dans l'imitation sonore de cet instrument. Par ailleurs, grâce au sens du timbre d'Albéniz, inspiré des compositeurs impressionnistes français qui lui sont proches, sa musique pour piano constitue une sorte de microcosme avec une abondance de couleurs.

Enrique Granados (1867–1916) est un compositeur très connu et apprécié à l'extérieur de son pays natal. Il est fasciné par le folklore espagnol. À l'instar d'Albéniz, il puise volontiers dans les thèmes et les rythmes de la péninsule ibérique ; il ne les exploite toutefois pas de manière aussi explicite et directe que celui-ci. Chez Granados, la présence du folklore se trouve dans la structure polyrythmique, souvent complexe, ou encore dans l'utilisation de gammes modales. Il développe son style à partir de la musique pour piano des décennies précédentes, mais à travers le filtre de sa propre imagination, influencée par la musique folklorique espagnole. Ses miniatures pour piano sont fortement empreintes de lyrisme, notamment l'œuvre éthérée **Danza de la rosa** du cycle **Escenas poéticas** de 1912. Ses magnifiques **Danzas españolas**, composées entre 1892 et 1900, sont remarquables à cause de leur forme mélodique. **Oriental** est imprégnée de lyrisme ; elle évoque la culture exotique des Maures et des Tziganes ayant résidé en Espagne pendant des siècles. Granados semble transporter l'auditeur à travers le temps en évoquant l'ambiance orientale. **Andaluza** est plus connue ; elle fascine avec sa mélodie pleine d'émotion et de passion et avec un accompagnement musical décousu qui imite le son du rebec arabe. Des accents rythmiques répétés rappellent le claquement des mains des danseurs tziganes (*palmas*).

Le troisième compositeur dont le nom est associé à l'école nationale espagnole est **Manuel de Falla (1876–1946)**. Compositeur polyvalent, il expérimente, tout comme Albéniz,

avec d'autres genres musicaux, tels que l'opéra et le ballet en plus de la musique instrumentale. Il étudie la musique à Paris et est influencé, dans une certaine mesure, par Claude Debussy et Maurice Ravel. Cependant, la vivacité de son utilisation de l'héritage folklorique espagnol demeure la caractéristique la plus distinctive de sa musique. Chopin est une source d'inspiration tout au long de la vie de de Falla, notamment par sa manière de transformer la musique folklorique en l'incorporant dans son langage musical incomparable.

En 1914–1915, de Falla compose la première version du ballet **El amor brujo** (*L'amour sorcier*). Le livret s'inspire d'une légende tzigane : une histoire sombre qui traite d'un sujet populaire du folklore tzigane, celui de la peur du fantôme d'un défunt qui revient hanter ses proches. La musique est profondément andalouse, avec ses gammes chromatiques ornementées, ses mélodies et l'émotion qu'elle exprime. À cet égard, de Falla a largement dépassé son maître, Maurice Ravel, dont l'œuvre est plus stylisée, plus éloignée des sources folkloriques. Le ballet a connu un grand succès : de Falla le transforme à de nombreuses reprises et l'arrange pour diverses formations instrumentales. En 1925, il compose une suite pour piano dont nous présentons les extraits les plus célèbres : **Danza ritual del fuego** et **Danza del terror** (*La Danse du feu* et *La Danse de la terreur*). Une anecdote intéressante est liée à la création de la version piano de *El amor brujo* : un soir, de Falla invite le célèbre pianiste Arthur Rubinstein à une représentation du ballet. Arthur Rubinstein

est très impressionné par *La Danse du feu* interprétée par Pastora Imperi : il demande à de Falla de lui prêter la partition afin qu'il la transcrive pour le piano. Modestement, de Falla lui fait part de ses doutes quant au succès de ce projet, invoquant le fait que la musique ne serait pas suffisamment flamboyante. Or, lorsque Rubinstein joue la pièce en rappel de l'un de ses concerts, quelques temps plus tard, le public explose de joie. « J'ai été obligé de la répéter trois fois », se plaisait à rappeler le pianiste.

En 1918–1919, de Falla compose le ballet comique en un acte, **El sombrero de tres picos** (*Le Tricorne*), inspiré d'une légende tzigane. L'œuvre est créée à l'instigation de Serge Diaghilev qui, fasciné par la pantomime *Le Gouverneur et la meunière*, commande un ballet plus élaboré sur ce sujet. Chaque scène est composée de quatre danses inspirées de la musique andalouse. La **Danza del molinero** (*La Danse du meunier*) figure sur le présent CD. Il s'agit d'une variation sur un thème de la *farruca*, une danse du répertoire du *flamenco*, traditionnellement réservée aux hommes.

Joaquín Turina (1882–1949) est un peu plus jeune mais figure au rang des principaux compositeurs espagnols. Pianiste et théoricien de la musique, il est fasciné tant par l'œuvre d'Albéniz que par celle des impressionnistes français. Son œuvre est caractérisée par des éléments lyriques et picturaux mais on y trouve aussi l'exubérance typique du folklore andalou. Sa musique se tourne vers la tradition romantique, notamment en renouant avec la musique

à programme ainsi que par l'utilisation de thèmes narratifs et d'images sonores.

La virtuosité tient une place importante dans la musique pour piano de Turina. Les ***Danzas gitanas op. 55*** sont créées en 1930. On y trouve déjà des tendances plus modernes, notamment au plan de l'écriture harmonique. S'y juxtaposent des thèmes musicaux entendus chez les Tziganes andalous. Vivante, voire trépidante, cette pièce nous présente une autre facette de la musique espagnole et témoigne de sa richesse et de sa diversité.

Federico Mompou (1893–1987) est un compositeur catalan, connu surtout pour son œuvre pianistique. De nombreuses sources d'inspiration sont à l'origine de sa musique, dont, particulièrement, le folklore de Barcelone, sa ville de prédilection. Mompou puise son inspiration dans la musique de Chopin, Debussy, Fauré et surtout Erik Satie, dont il apprécie particulièrement les miniatures pour piano. Mompou privilégie des formes brèves, délicates et intimistes. Au développement musical classique, il préfère l'ostinato, imitant souvent le son des cloches, sans doute un souvenir d'enfance (la famille de sa mère avait une fonderie de cloches).

Les quatre œuvres présentées sur ce CD, dont l'une est dédiée à Arthur Rubinstein, proviennent du recueil ***Cançons i danses*** (*Chansons et danses*), dont la création s'échelonne sur près de soixante ans (1921–1978). Elles évoquent de nombreuses atmosphères, tantôt mélancoliques, tantôt vives et joyeuses, mais toujours légèrement statiques. Wilfrid Mellers souligne leur affinité avec les mazurkas de Chopin, vraisemblablement le reflet de la nostalgie mélancolique que les deux compositeurs éprouvèrent lors de leur exil parisien. Ces œuvres de Mompou comportent plusieurs citations de la musique catalane, des mélodies souvent très simples, voire naïves, mais non dépourvues de charme. Le compositeur aimait se balader dans le quartier côtier de Barcelone et écouter des enfants qui chantaient en jouant. Peut-être que ces chansons sont à l'origine de la composition de ces pièces !

La richesse de la musique espagnole semble infinie. Chacun des œuvres sur ce CD ne nous en dévoile qu'une partie, preuve éloquent de l'incroyable vitalité de cette culture extraordinaire.

Agnieszka Jez

Muzyka hiszpańska zawiadnęła zbiorową wyobraźnię miłośników muzyki już od wielu stuleci. Dotyczy to zarówno niezwykle bogatej tradycji *cante flamenco*, znanej i wciąż popularyzowanej nie tylko w Europie, ale i na całym świecie, lecz także muzycznych form, które usłyszeć można w najsłynniejszych salach koncertowych. Swoją atrakcyjność muzyka hiszpańska zawdzięcza przede wszystkim silnym związkom z niezwykle różnorodnym i bogatym folklorem Półwyspu Iberyjskiego. Począwszy od drugiej połowy XIX wieku, gdy kształtowały się późnoromantyczne szkoły narodowe w Europie, twórcy hiszpańscy świadomie nawiązywali do lokalnych tradycji muzycznych, mających swoje korzenie w burzliwej, wielokulturowej historii kraju. Echa wpływów arabskich, sefardyjskich czy romskich stanowią komponent niezwykle ciekawy w połączeniu z tradycją zachodnioeuropejską, w której Hiszpania zdecydowanie chciała zawsze uczestniczyć. Szczególnie bliskie były związki i inspiracje z muzyką francuską, zwłaszcza zaś twórcami spod znaku impresjonizmu. W jakiś sposób, wcale nie oczywisty, surowa i niezwykle emocjonalna muzyka ludu hiszpańskiego współgrała z wyrafinowaną brzmieniowo, uwolnioną od klasycznych konwencji swobodną formą ekspresji impresjonistów. Każdy z wielkich hiszpańskich mistrzów trochę inaczej „rozegrał” to w swojej muzyce. Przyjrzyjmy się zatem słynnemu kompozytorom, których muzyka znalazła się na niniejszej płycie.

Jednym z najbardziej znanych twórców, których nazwiska łączy się z powstaniem hiszpańskiej szkoły narodowej w muzyce był **Isaac Albéniz**

(1860–1909). Od młodości kształcił się jako pianista z zacięciem wirtuozowskim, co odzwierciedlają jego wczesne kompozycje, utrzymane w tradycji romantycznego salonu. Ożywcza okazała się dla artysty inspiracja hiszpańską muzyką ludową. W latach osiemdziesiątych XIX wieku spotkał Felipe Pedrellę, twórcę zafascynowanego narodowym nurtem w muzyce hiszpańskiej, którego muzyczna osobowość miała głęboki wpływ na twórczość hiszpańskich kompozytorów (m.in. również Granadosa i de Falli). Pod jego wpływem Albéniz zaczął komponować zupełnie inną muzykę. Powstała wtedy właśnie ***Suite española nr 1 op. 47*** (*Suita hiszpańska*) z 1886 roku, muzyczna podróż przez Hiszpanię, w której liryzm miesza się z żywiołowym tanecznym pulsem, wziętym wprost z miejscowych tawern i sal tanecznych. Albéniz eksperymentował chętnie z rytmem poprzez imitację klaskania i okrzyków (*jaleos*), przytupywania obcasami (*tacaneos*), czy wybijania rytmu palcami na pudle gitary (*golpe*). Mimo iż mamy do czynienia z tańcami stylizowanymi, muzyka ta nie traci nic ze swoich pierwotnych, tanecznych walorów. Niezwykła jest też łatwość, z jaką kompozytor zmienia nastrój na przestrzeni krótkiego utworu, jak w prezentowanej tutaj ***Sevilli***.

Dziesięć lat później powstała ciesząca się ogromnym powodzeniem ***Cantos de España op. 232*** (*Chants d'Espagne – Pieśni hiszpańskie*), będąca również rodzajem efektownej suity i, dzięki nawiązaniom do konkretnych miejsc w nazwach utworów, kolejną wycieczką w świat hiszpańskiego folkloru. Usłyszymy na płycie dwie

kompozycje z tego cyklu, **Córdoba** i **Seguidillas**. Albéniz sięgnął tu do źródeł muzyki Półwyspu Iberyjskiego – *cante jondo*, wykorzystał też rytm *seguidilli* – popularnego tańca, wykonywanego do wtóru gitary i kastanietów. Albéniz bardzo lubił gitarę, niektóre z jego pomysłów fakturalnych pochodzą właśnie z naśladowania tego instrumentu. Co więcej, dzięki doskonałemu wyczuwaniu barwy, przejętemu od bliskich Albénizowi twórców z kręgu francuskiego impresjonizmu, jego muzyka fortepianowa jest jakby kosmosem zamkniętym w miniaturze, z całą pełnią kolorów i smaków.

Hiszpańskim folklorem zafascynowany był także inny kompozytor, szeroko znany i doceniany również poza granicami swojego kraju **Enrique Granados (1867–1916)**. Podobnie, jak Albéniz, chętnie sięgał do wątków i rytmów Półwyspu Iberyjskiego, jednak nie eksponował ich tak wyraźnie i bezpośrednio. Obecność folkloru wyraża się tu raczej w skomplikowanej nieraz, polirytmicznej strukturze, czy użytych skalach modalnych. Styl Granadosa rozwijał się w oparciu o pianistykę sprzed kilku dekad, przefiltrowaną przez oryginalną wyobraźnię kompozytora, poruszoną hiszpańską muzyką ludową. Jego miniatury fortepianowe zawierają głęboki pierwiastek liryczny, co możemy usłyszeć w eterycznej kompozycji **Danza de la rosa** z cyklu **Escenas poéticas** z 1912 roku. Niezwykły wprost potencjał melodyczny mają wspaniałe **Danzas españolas** skomponowane w latach 1892–1900, z których prezentowany tu **Oriental** jest pełną liryzmu kompozycją, ukazującą egzotyczną kulturę Maurów i Cyganów od wieków zamieszkujących

Hiszpanię. Granados jakby przenosi słuchacza w czasie, przywołując atmosferę Bliskiego Wschodu. Bardziej znana **Andaluza** zachwyca pełną pasji i namiętności melodią, której towarzyszy rwany akompaniament, naśladowujący arabskie rebek. Częste akcenty rytmiczne przywołują na myśl *palmas*, czyli kłaskanie cygańskich tancerzy.

Trzecim kompozytorem, którego nazwisko łączy się z hiszpańską szkołą narodową, jest **Manuel de Falla (1876–1946)**, twórca wszechstronny, który, podobnie jak Albéniz, oprócz muzyki instrumentalnej eksperymentował z gatunkiem opery i baletu. Studia muzyczne odbył w Paryżu, a muzyka Claude’a Debussy’ego i Maurice’a Ravela wywarła na jego dalszą twórczość pewien wpływ. Najbardziej wyróżnia się jednak w jego muzyce żywiołowy, hiszpański element. Niedościgłym wzorem dla de Falli przez całe życie pozostawał również Chopin i jego sposób przetwarzania folkloru, wtapiający elementy ludowej muzyki w pełni ukształtowany, dojrzały język muzyczny.

W latach 1914–1915 powstała pierwsza wersja baletu **El amor brujo (Młodsze czary)**, którego libretto zainspirowane zostało cygańską legendą: mroczną historią, dotyczącą popularnego tematu w cygańskim folklorze, jakim jest lek przed duchem zmarłego nawiedzającym bliskich. Muzyka jest na wskroś andaluzyjska, z ornamentálną chromatyką, modalnym charakterem melodyki i głęboką emocjonalnością. Pod tym względem de Falla zdecydowanie prześcignął swego mistrza Ravela, którego twórczość ma charakter bardziej stylizowany, odleglejszy od źródła inspiracji. Balet zyskał sobie powodzenie, a sam

kompozytor wielokrotnie go przerabiał i aranżował na różne składy. Z kolejnej wersji baletu powstała w 1925 roku czteroczęściowa suita na fortepian solo, z której prezentujemy najśłynniejsze fragmenty: **Danza ritual del fuego** i **Danza del terror** (*Taniec ognia* i *Taniec terroru*). Z powstaniem tej aranżacji łączy się ciekawa historia: Pewnej nocy de Falla zabrał na swoje przedstawienie słynnego pianistę Artura Rubinsteina, na którym tak wielkie wrażenie zrobił *Taniec ognia* w wykonaniu Pastory Imperio, że poprosił o partyturę, aby zaaranżować utwór na fortepian. Kompozytor skromnie wyraził wątpliwość, czy taka muzyka będzie efektowna, lecz gdy Rubinstein zagrał ją na swoim następnym koncercie jako bis, publiczność niemal oszalała z zachwytu. „Musiałem to powtórzyć trzy razy” – wspominał pianista.

W latach 1918–1919 powstał jednoaktowy komiczny balet **El sombrero de tres picos** (*Trójgraniasty kapelus*), którego akcja zainspirowana została cygańską legendą. Kompozycja powstała za namową Siergieja Diagilewa, który, zafascynowany pantomimą *Burmistrz i młynarka*, zażyczył sobie bardziej rozbudowanego baletu. Każda ze scen składa się z czterech tańców, inspirowanych andaluzyjską muzyką, z których prezentujemy na płycie **Danza del molinero** (*Taniec młynarza*), będący wariacją na temat *farruca*, tańca z kręgu *flamenco*, wykonywanego pierwotnie tylko przez mężczyzn.

Nieco młodszy, lecz nieraz jednym tchem wymieniany obok czołowych hiszpańskich kompozytorów, był **Joaquín Turina (1882–1949)**, pianista, kompozytor i teoretyk muzyki, zafascynowany

zarówno twórczością Albéniza, jak i francuskich impresjonistów. W jego twórczości dominują liryczne i malarskie elementy, nie brak jej również typowo żywiołowego temperamentu inspirowanego folklorem andaluzyjskim. Pewnym nawiązaniem do tradycji romantyzmu jest skłonność do programowości, do snucia narracyjnych wątków i ożywiania statycznych, dźwiękowych obrazów.

Silny jest też element wirtuozowski, który dominuje szczególnie w twórczości pianistycznej Turiny. **Danzas gitanas op. 55** (*Tańce cygańskie*) zostały skomponowane w 1930 roku. Słychać w nich już wpływy bardziej nowoczesnej harmoniki, zintegrowanej z muzycznymi wątkami zasłyszczanymi od Romów z Andaluzji. Żywiołowa, drapieżna ekspresja tej kompozycji to kolejna odsłona hiszpańskiej muzyki w jej niezwyklej różnorodności i bogactwie.

Federico Mompou (1893–1987) był katalońskim kompozytorem, znanym głównie dzięki swej twórczości pianistycznej. Wiele źródeł fascynacji można odnaleźć w jego muzyce; w szczególności był to ukochany folklor barceloński. Usłyszymy też inspirację muzyką Chopina, Debussy’ego, Fauré’go, i, przede wszystkim, Erika Satie, którego miniatury fortepianowe Mompou szczególnie cenil. Sam również preferował małe formy, delikatne i intymne w charakterze. Zamiast pracy przetworzeniowej chętnie stosował figury ostinatowe, nieraz naśladujące dźwięk dzwonów, zapamiętany zapewne z dzieciństwa (rodzina jego matki prowadziła fabrykę dzwonniczą). Prezentowane na płycie cztery kompozycje, z których jedna dedykowana jest Arturowi Rubinsteinowi pochodzą ze zbioru

Cançons i danses (*Pieśni i tańce*), który powstawał na przestrzeni blisko sześćdziesięciu lat (1921–1978). To niezwykle nastrojowe utwory, chwilami melancholijne, nieraz bardziej żywe i radosne, choć wciąż nieco statyczne. Wilfrid Mellers zwraca uwagę na ich pokrewieństwo z *Mazurkami* Chopina, zwłaszcza w tęsknej nostalgii, która towarzyszyła obu kompozytorom na ich paryskim wygnaniu. Sporo w nich muzycznych cytatów z katalońskiej muzyki, melodii chwilami bardzo prostych i naiwnych, nie pozbawionych jednak wdzięku. Kompozytor lubił spacerować po nadmorskiej dzielnicy

Barcelony i przysłuchiwać się śpiewającym w zabawie dzieciom – być może właśnie ich piosenki zainspirowały go do skomponowania tych utworów?

Bogactwo hiszpańskiej muzyki wydaje się być nieskończone, a każdy z prezentowanych twórców odślania nam na swój sposób zaledwie jej niewielką część, świadcząc o ogromnej żywotności tej niezwyklej kultury.

Agnieszka Jeż

Polish-Canadian pianist **Katarzyna MUSIAŁ**, regarded as “a major talent, blessed with an astounding technique and an interpretive panache” by the *Chicago Classical Review*, has performed as a soloist, recitalist and chamber musician throughout North America, Europe, Asia and Africa. Her playing has been described by the *New York Concert Review* as “a pure delight... wonderfully evocative... vividly detailed.” Her interpretations “plumbed emotional depths with harmonic coloring.” Ms. Musiał has been characterized by the *Beijing Press* as a pianist who “has entranced her audience with her brilliant musical skills.” *Fanfare Magazine* affirms: “If an artist is able to project charisma through her playing, Musiał is proof that it’s possible.”

In addition to having won First Prize at the Bradshaw & Buono International Piano Competition (New York), Ms. Musiał was also a prize winner at the Krzysztof Penderecki International Competition of Contemporary Chamber Music (Cracow), the Kay Meek Competition (Vancouver), as well as a recipient of the Alban Berg Prize for outstanding merit (Vienna) and the Philip Cohen Award for outstanding performance and musicianship (Montreal).

Recent highlights include performances at Carnegie Hall as well as at the International Beethoven Festival (Chicago), Chopin Festival (Mariánské Lázně), Festival Octobre Musical (Tunis), Festival Musicale delle Nazioni (Rome), Music in the Mountains Festival (California) and the Festival of Polish Composers under the auspices of Henryk Mikołaj Górecki. Other

major engagements include a seven-city tour of China, as well as concerto performances with the New York Camerata, Chicago Prometheus Chamber Orchestra, Toronto Sinfonietta, Orchestre Symphonique de L'Isle, McGill Chamber Orchestra, Ensemble Arkea and Bielsko Festival Orchestra, with which she opened the International Bach Festival (Poland).

Her last CD, *Come Dance with Me*, garnered rave reviews and was played on over 100 radio stations; including the BBC (UK), CBC (Canada), WQXR, WFMT (USA) to name a few. The album was selected "CD of the Week" by WGBH in Boston and "Download of the Week" by KDFC in San Francisco.

Ms. Musial, a Steinway Artist, enchants audiences with her repertoire that showcases many different styles spanning from Baroque to Modern. Selected venues include among others the Warsaw National Philharmonic Hall, Cracow Philharmonic Hall, Warmia-Mazuria Philharmonic Hall, Shanghai Oriental Art Center, Tianjin Grand Theatre, Chan Centre in Vancouver, Isabel Bader Theatre in Toronto, Place des Arts in Montreal, Royal Palace La Granja in Madrid, Hatch Recital Hall in Rochester as well as Weill Recital Hall in New York.

Ms. Musial is also the Founder and Artistic Director of the Stella Musica Festival which aims to promote women in music. The Festival will celebrate its fifth edition in 2019.

Ms. Musial holds a Master's degree with high honours from the Academy of Music in Cracow under Professor Stefan Wojtas. She also completed an Artist Diploma at the Vancouver Academy of Music under Professor Lee Kum-Sing, as well as a Diploma in Advanced Music Performance Studies at Concordia University (Montreal) under Professor Anna Szpilberg and Philip Cohen, who was her mentor for many years.

She is a recipient of grants from the Banff Centre for Arts and Creativity, Institute Adama Mickiewicz, Conseil des arts et des lettres du Québec – Vivacité Montréal, and Vancouver Chopin Society, among others.

She affirms: "...while I play I strive to bring out the soul of the music that inspires me, and share its natural beauty and deep emotions with my audience..."

www.pianist.pl

La pianiste canadienne d'origine polonaise **Katarzyna MUSIAL**, considérée comme « une interprète de très haut calibre, dotée d'une technique époustouflante et d'un talent extraordinaire » selon

le *Chicago Classical Review*, s'est produite à titre de soliste, de récitaliste et de chambriste à travers l'Amérique du Nord, l'Europe, l'Asie et l'Afrique. Le *New York Concert Review* a décrit sa prestation

comme « un pur délice... merveilleusement évocatrice... vivement détaillée... des interprétations qui vont au plus profond des émotions avec un coloris harmonique ». Madame Musial a été saluée par la *Beijing Press* comme « une pianiste qui enchante son public avec ses brillantes performances musicales ». *Fanfare Magazine* la décrit ainsi : « Madame Musial démontre clairement qu'il est possible pour un artiste de communiquer du charisme par son jeu ».

En plus d'avoir reçu le premier prix de la Bradshaw & Buono International Piano Competition (New York), Madame Musial fut également lauréate de la Krzysztof Penderecki International Competition of Contemporary Chamber Music (Cracovie) ainsi que de la Kay Meek Competition (Vancouver). Elle a en outre reçu le prix Alban Berg pour mérite exceptionnel (Vienne) ainsi que le Philip Cohen Award pour la qualité extraordinaire de son interprétation (Montréal).

Ses engagements récents incluent des prestations à Carnegie Hall (New York), à l'International Beethoven Festival (Chicago), au Chopin Festival (Mariánské Lázně), au Festival Octobre musical (Tunis), au Festival Musicale delle Nazioni (Rome), au Music in the Mountains Festival (Californie) et au Festival des compositeurs polonais sous les auspices de Henryk Mikolaj Górecki. Parmi ses autres engagements majeurs, notons une tournée de sept villes en Chine, ainsi que des concerts avec la New York Camerata, le Chicago Prometheus Chamber Orchestra, la Toronto Sinfonietta, l'Orchestre Symphonique de l'Isle, l'Orchestre de chambre McGill, l'Ensemble Arkea,

et le Bielsko Festival Orchestra, lors de l'ouverture de l'International Bach Festival en Pologne.

Son dernier enregistrement, « Come Dance with Me », a reçu des critiques particulièrement élogieuses et a été diffusé sur plus d'une centaine de stations radiophoniques, dont la BBC (Royaume-Uni), CBC (Canada), ainsi que WQXR et WFMT (É-U). L'album a été nommé « Disque de la Semaine » par la station WGBH (Boston) et sélectionné comme « Téléchargement de la Semaine » par la station KDFC (San Francisco).

Katarzyna Musial, honorée du titre « Steinway Artist », enchante son public avec un répertoire varié allant du baroque au moderne. Elle s'est produite dans des lieux prestigieux tels que les salles de concert de l'Orchestre philharmonique national de Varsovie, de l'Orchestre philharmonique de Cracovie et de l'Orchestre philharmonique de Warmia-Mazuria, le Centre d'art oriental de Shanghai, le Grand Théâtre de Tianjin, le Centre Chan de Vancouver, le Théâtre Isabel Bader de Toronto, la Place des Arts de Montréal, le Palais Royal La Granja à Madrid, le Hatch Recital Hall à Rochester ainsi qu'au Weill Recital Hall à New York.

Madame Musial est également la fondatrice et directrice artistique du Festival Stella Musica qui vise à promouvoir la place des femmes dans la musique. Le Festival célébrera sa cinquième édition en 2019.

Madame Musial est titulaire d'une maîtrise avec haute distinction de l'Académie de musique de Cracovie, où elle a étudié auprès du professeur Stefan Wojtas. Elle détient également un diplôme d'artiste

de la Vancouver Academy of Music, où elle s'est perfectionnée sous la direction du professeur Lee Kum-Sing, ainsi qu'un Diploma in Advanced Music Performance Studies de l'Université Concordia, à Montréal, dans la classe de piano des professeurs Anna Szpilberg et Philip Cohen ; ce dernier a été son mentor pendant de nombreuses années.

Elle est récipiendaire de subventions, entre autres de l'Institut Adama Mickiewicza, du programme Vivacité Montréal du Conseil des

arts et des lettres du Québec, du Centre des arts de Banff ainsi que de la Société Chopin de Vancouver.

Elle affirme : « ...Lorsque je joue, je m'efforce de faire ressortir l'âme de la musique, afin d'en partager la beauté naturelle ainsi que les profondes émotions qu'elle suscite avec mon public... »

www.pianist.pl

Polska pianistka **Katarzyna MUSIAŁ**, obecnie rezydująca w Kanadzie to – zdaniem *Chicago Classical Review* – „wielki talent obdarzony zdumiewającą techniką i interpretacyjną błyskotliwością”; koncertuje jako solistka, kameralistka, a także z orkiestrami w Ameryce Północnej, Europie, Azji i Afryce. *New York Concert Review* określił jej grę jako „czystą rozkosz... cudownie przedstawioną... przejrzyste precyzyjną... interpretację, która sięgała emocjonalnej głębi przy harmonijnej kolorystyce”. Według *Beijing Press* Katarzyna Musiał to „pianistka, która oczarowuje swoich słuchaczy olśniewającą grą”. A *Fanfare Magazine* podkreśla, że: „Jeżeli artysta jest w stanie ukazać charyzmę poprzez swoją grę to Musiał jest dowodem na to, że jest to możliwe”.

Katarzyna Musiał zdobyła pierwszą nagrodę na Bradshaw & Buono International Piano Competition (Nowy Jork), ponadto jest laureatką III Międzynarodowego Konkursu Współczesnej Muzyki Kameralnej im. Krzysztofa Pendereckiego

(Kraków), Kay Meek Competition (Vancouver), Nagrody im. Albana Berga przyznanej za najlepsze wykonanie jego utworów (Wiedeń) oraz Nagrody im. Philipa Cohena dla wyróżniającego się instrumentalisty (Montreal).

Ostatnie ważniejsze wydarzenia w karierze pianistki to występy w Carnegie Hall, Międzynarodowym Festiwalu Beethovenowskim w Chicago, Festiwalu Chopinowskim w Mariańskich Łąziach, Festiwalu l'Octobre Musical w Tunisie, Festiwalu Musicale delle Nazioni w Rzymie, Festiwalu Music in the Mountains w Kalifornii, Festiwalu Kompozytorów Polskich im. Henryka Mikołaja Góreckiego oraz trasa koncertowa po siedmiu największych chińskich miastach; jako solistka koncertowała także z New York Camerata, Chicago Prometheus Chamber Orchestra, Toronto Sinfonietta, Orchestre Symphonique de l'Isle, McGill Chamber Orchestra, l'Ensemble Arkea oraz z Bielską Orkiestrą Festiwalową na Inauguracji Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Jana Sebastiana Bacha.

Jej ostatni album *Come Dance with Me* otrzymał bardzo pochlebne recenzje i można go było usłyszeć w ponad stu stacjach radiowych, w tym w BBC (Wielka Brytania), CBC (Kanada), WQXR, WFMT (Stany Zjednoczone). Ponadto płyta została wybrana „CD of the Week” WGBH w Bostonie i „Download of the Week” KDFC w San Francisco.

Katarzyna Musiał należąca do elitarnego grona Artystów Steinway’a zachwyca publiczność repertuarem, który obejmuje wiele różnych stylów

od baroku do współczesności. Występowała w wielu prestiżowych salach koncertowych, między innymi w Filharmonii Narodowej w Warszawie, Filharmonii Krakowskiej, Filharmonii Warmińsko-Mazurskiej, Shanghai Oriental Art Center, Tianjin Grand Theatre, Chan Center w Vancouver, Elizabeth Bader Theater w Toronto, Place des Arts w Montrealu, Hatch Recital Hall w Rochester oraz w Weill Recital Hall w Nowym Jorku.

Pianistka jest założycielką i dyrektorem artystycznym Festiwalu Stella Musica, promującego kobiety w muzyce. W 2019 roku Festiwal będzie obchodził swoje 5-lecie.

Katarzyna Musiał ukończyła z wyróżnieniem Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie profesora Stefana Wojtasa. Uzyskała Artist Diploma w Academy of Music w Vancouver pod kierunkiem profesora Lee Kum-Singa oraz Diploma in Advanced Music Performance Studies na Uniwersytecie Concordia w Montrealu w klasie profesora Anny Szpilberg i Philipa Cohena, który był jej artystycznym doradcą przez wiele lat.

Artystka jest stypendystką Instytutu Adama Mickiewicza, Mrs. Cheng Koon (S.K.) Lee Scholarship, Conseil des art et lettres du Québec – Vivacité Montréal, the Banff Centre, Vancouver Chopin Society oraz Polskiej Fundacji Społeczno-Kulturalnej w Québec’u.

„...kiedy gram, staram się wydobyć duszę muzyki, która mnie inspirowa, i przekazać moim słuchaczom jej naturalne piękno i głębokie uczucia...”

www.pianist.pl

My Spanish Heart

KATARZYNA MUSIAŁ PIANO